

**dr Katarzyna Ochyra-Żurawska**

Menadżerska Akademia Nauk Stosownych w Warszawie

ORCID: 0000-0001-6214-8930

e-mail: katarzyna.ochyra@onet.pl

**dr Zbigniew Skwarek**

Akademia Sztuki Wojennej

ORCID: 0000-0002-9083-4695

**dr Karol Zygo**

Uniwersytet w Siedlcach

ORCID: 0000-0002-8274-1958

e-mail: karolzygo@interia.pl

**mgr Patryk Ochyra**

Menadżerska Akademia Nauk Stosownych w Warszawie

ORCID: 0000-0001-8991-4068

e-mail: patryk.ochyra@op.pl

## BEZPIECZEŃSTWO ZEWNĘTRZNE POLSKI – WSPÓŁCZESNE WYZWANIA I ZAGROŻENIA

## POLAND'S EXTERNAL SECURITY – MODERN CHALLENGES AND THREATS

### Streszczenie

Współczesne wyzwania bezpieczeństwa zewnętrznego Polski to kompleksowy obszar, który wymaga skutecznej polityki. Napięcia na wschodnich granicach, wzrost aktywności Rosji, zagrożenia cybernetyczne, niestabilność na Bliskim Wschodzie i zagrożenia asymetryczne, stanowią główne wyzwania. Polska musi kontynuować rozwój swoich zdolności obronnych, współpracę z sojusznikami oraz inwestycje w nowoczesne technologie. Dyplomacja oparta na współpracy międzynarodowej oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego również są kluczowe. Poprzez te działania Polska może skutecznie stawić czoła współczesnym zagrożeniom i zapewnić bezpieczeństwo swoim obywatelom. Celem artykułu jest identyfikacja współczesnych wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa zewnętrznego Polski. Główny problem badawczy sformułowano: *Jak współczesne zagrożenia wpływają na bezpieczeństwo zewnętrzne*

*Polski?* W celu odpowiedzi na pytanie problemowe autorzy posłużyli się krytyczną analizą literatury, analizą aktów prawnych, dokumentów, a także rzetelnych źródeł internetowych.

**Słowa kluczowe:** bezpieczeństwo, NATO, Unia Europejska, zagrożenia, wyzwania

## Summary

Contemporary challenges of Polish's external security are a comprehensive area that requires an effective security policy. Tensions on the eastern borders, increased Russian activity, cyber threats, instability in the Middle East and asymmetric threats are the main challenges. Poland must continue to develop its defence capabilities, cooperate with its allies and invest in modern technologies. Diplomacy based on international cooperation and the development of civil society are also crucial. Through these actions, Poland can effectively face contemporary threats and ensure the security of its citizens. The aim of the article is to identify contemporary challenges and threats to the external security of Polish. The main research problem was formulated: How do contemporary threats affect the external security of Polish? In order to answer the problematic question, the authors used a critical analysis of the literature, legal acts and documents. as well as reliable online sources.

**Keywords:** security, NATO, European Union, threats, challenges

## Wstęp

Współczesne wyzwania i zagrożenia związane z bezpieczeństwem zewnętrznym Polski stanowią złożony i dynamiczny obszar, który ewoluował wraz ze zmianami geopolitycznymi, technologicznymi i społecznymi na arenie międzynarodowej. Polska, będąc członkiem NATO i Unii Europejskiej, stoi w obliczu różnorodnych wyzwań, które wymagają elastyczności, determinacji oraz skutecznej polityki bezpieczeństwa. Wśród najistotniejszych aspektów należy uwzględnić znaczące zmiany w geopolityce regionu – w tym aneksję Krymu przez Rosję i destabilizację sytuacji na wschodniej Ukrainie, ponieważ stwarzają one poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski. Trwający konflikt na Ukrainie oraz działania agresywne Rosji w regionie stanowią potencjalne zagrożenie dla stabilności granic Polski oraz całej Europy Środkowo-Wschodniej. Rosja kontynuuje swoją agresywną politykę zagraniczną, wykorzystując różnorodne narzędzia, takie jak działania hybrydowe, dezinformacja czy prowokacje wojskowe, co zwiększa napięcia i zagraża bezpieczeństwu Polski oraz jej sojuszników. Wraz z rozwojem technologii cyfrowych, Polska stoi w obliczu rosnącego zagrożenia ze strony ataków cybernetycznych. Ataki na infrastrukturę krytyczną, instytucje publiczne oraz sektor prywatny, mogą

mieć poważne konsekwencje dla funkcjonowania kraju i jego gospodarki. Również sytuacja na Bliskim Wschodzie, w tym konflikty zbrojne, terroryzm oraz migracje masowe, mają wpływ na bezpieczeństwo globalne, w tym także na Polskę jako członka społeczności międzynarodowej. Polska musi również zmierzyć się z zagrożeniami asymetrycznymi, takimi jak terroryzm, migracje nielegalne czy handel narkotykami, które mogą destabilizować kraj i region.

W obliczu tych wyzwań, Polska kontynuuje rozwój swoich zdolności obronnych, współpracę z sojusznikami oraz inwestycje w nowoczesne technologie, aby skutecznie reagować na zmieniające się zagrożenia i zapewnić bezpieczeństwo swoim obywatelom oraz interesom narodowym.

### **NATO wobec zagrożeń**

Nowy system władzy stworzony w wyniku przemian ustrojowych w Polsce, od początku deklarował potrzebę zmiany polityki bezpieczeństwa państwa. Funkcjonujący od dziesiątek lat system, opierający się na dwóch rywalizujących ze sobą blokach państw, chciano zastąpić systemem ogólnoeuropejskim. Polska chciała przede wszystkim odejść od dotychczasowych zależności od ZSRR i zaznaczyć swoją suwerenność, a także dążyła do zbliżenia z Zachodem. Na początku lat 90 Polska szukała pożądanych zmian, opierając się na procesie Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Polskie władze jasno deklarowały, że bezpieczeństwo zewnętrzne państwa, będzie budowane na zasadach systemu ogólnoeuropejskiego sojuszu, który trzeba wypracować. Aby system ten mógł zostać zbudowany, zaczęto dostrzegać potrzebę instytucjonalizacji KBWE<sup>1</sup>. Polska, chcąc budować swoje bezpieczeństwo zewnętrzne na nowych zasadach i w nowej rzeczywistości, która nastąpiła po transformacji ustrojowej, opierając się na KBWE, chciała również zmienić kierunek polityki zagranicznej na kierunek zachodni.

Uczestnictwo Polski w procesie KBWE pozwalało na zaznaczanie suwerenności wobec Związku Radzieckiego, a także pewne rozluźnienie w stosunkach obustronnych, i tych obejmujących ramy Układu Warszawskiego. Te korzyści dostrzegały również inne państwa Europy Środkowo-Wschodniej, które także uczestniczyły w procesie. KBWE pozwalała również na reorientację polityki zagranicznej Polski na bardziej zachodnią, co pozwoliłoby na współpracę z państwami zachodnimi, obejmującą także dziedzinę bezpieczeństwa<sup>2</sup>. Zmiany, które miały miejsce w otoczeniu Polski, takie jak rozwiązanie Układu Warszawskiego, następnie rozpad Związku Radzieckiego, jak również ponowne próby wywierania wpływu Rosji na państwa Europy Środkowo-Wschodniej,

<sup>1</sup> T. Łoś-Nowak, *Organizacje w stosunkach międzynarodowych. Istota - mechanizmy działania - zasięg*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2004, s. 138-164.

<sup>2</sup> K. Malinowski (red.), *Kultura bezpieczeństwa narodowego w Polsce i Niemczech*, Instytut Zachodni, Poznań 2003, s. 150-151.

doprowadziły do znaczących zmian w koncepcji budowania bezpieczeństwa zewnętrznego przez Polskę. Dotychczasowe plany budowania bezpieczeństwa, w oparciu o proces KBWE, zostały przeorientowane na dążenie do uczestnictwa Polski w Sojuszu Północnoatlantyckim.

Pomimo zmian dotyczących budowania bezpieczeństwa międzynarodowego Polski, zaznaczano, że dążenie do członkostwa w NATO, nie stoi w sprzeczności z zaangażowaniem Polski w dotychczasowe prace związane z procesem KBWE. W zaangażowaniu tym dostrzegano nieuniknione działania, które były podstawą pozwalającą na kolejne kroki, takie jak wejście w struktury Sojuszu Północnoatlantyckiego. Polska chcąc zrealizować ten cel, świadomie angażowała się w wzmacnianie procesu KBWE, a następnie OBWE, widząc, że w ten sposób toruje sobie drogę do dalszej integracji ze strukturami zachodnimi<sup>3</sup>. Polska, jednak będąc coraz bliżej wstąpienia do NATO, stopniowo osłabiała swoje działania mające na celu umacnianie OBWE, a tuż przed wstąpieniem w szeregi Sojuszu, zredukowała rolę OBWE do jednej z wielu organizacji współpracujących na rzecz budowania bezpieczeństwa, postrzegając ją raczej jako organizację wyłącznie mogącą służyć do ewentualnego zapobiegania konfliktom. NATO już na początku lat 90 dawało sygnały, że jest otwarte na współpracę z państwami Europy Środkowo-Wschodniej, które odzyskały swoją suwerenność. Możliwość oficjalnych relacji stworzyła Rada Północnoatlantycka, która odbyła się w Londynie, na której zaproponowano państwom Układu Warszawskiego, który zmierzał ku upadkowi, budowanie wzajemnych stosunków, opartych na partnerstwie politycznym, mającym być czynnikiem budującym bezpieczeństwo europejskie. Otwarte zainteresowanie współpracą z państwami Europy Środkowej i Wschodniej, które jednocześnie sąsiadowały z państwami-członkami Sojuszu Północnoatlantyckiego, zadeklarowano na szczycie w Rzymie, który odbył się 1991 roku<sup>4</sup>. Wskutek wielu zmian, które nastąpiły na arenie międzynarodowej, NATO musiało zmienić swoje podejście do wielu kwestii, w tym możliwość rozszerzenia Sojuszu o kolejne państwa. Polska, chcąc wykorzystać otwartość NATO, zaczęła podejmować działania zmierzające do nawiązywania ściślejszych rozmów. Przejawem takich działań była wizyta ministra spraw zagranicznych w Brukseli, gdzie znajdowała się Kwatera Główna NATO, następnie wizyta Prezydenta czy ministra obrony, a także odwzajemnione wizyty przedstawicieli NATO w Polsce. Tworzenie dogodnych warunków do zarówno oficjalnych jak i nieoficjalnych spotkań o charakterze politycznym i wojskowym, prowadziło do wzmacniania pozycji

<sup>3</sup> R. Kuźniar (red.), *Polska polityka bezpieczeństwa 1989–2000*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2001, s. 385.

<sup>4</sup> M. Marszałek, *Ewolucja Sojuszu Północnoatlantyckiego i jej wpływ na bezpieczeństwo międzynarodowe* [w:] *Współczesne wyzwania dla podmiotów euroatlantyckiego środowiska bezpieczeństwa*, red. M. Marszałek, W. Kitler, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2015, [https://www.researchgate.net/publication/332866514\\_Ewolucja\\_Sojuszu\\_Polnocnoatlantyckiego\\_i\\_jej\\_wplyw\\_na\\_bezpieczenstwo\\_miedzynarodowe](https://www.researchgate.net/publication/332866514_Ewolucja_Sojuszu_Polnocnoatlantyckiego_i_jej_wplyw_na_bezpieczenstwo_miedzynarodowe) [dostęp: 20.03.2024]

Polski, w perspektywie osiągania porozumień, prowadzących do członkostwa w strukturach Sojuszu<sup>5</sup>.

Czynnikiem pozytywnie wpływającym, na współpracy z NATO było powołanie Północnoatlantyckiej Rady Współpracy, która była odpowiedzialna między innymi za kontakty z państwami Europy Środkowo-Wschodniej. Została ona przekształcona na Euroatlantycką Radę Partnerstwa w 1997 roku. W ramach tej inicjatywy zaoferowano państwom konsultacje, dotyczące kontroli zbrojeń, wspólne prace w obszarze operacji pokojowych, czy konsultacje dotyczące modernizacji przemysłu zbrojeniowego.

Utworzenie *Partnerstwa dla pokoju*, którego koncepcje ustalono 1994 roku w Brukseli, było następnym znaczącym krokiem, zmierzającym do wstąpienia Polski w struktury Sojuszu Północnoatlantyckiego. Inicjatywa ta była odpowiedzią na chęć Polski oraz innych państw, szybszego przyjęcia ich do NATO. Była także odpowiedzią na bezpośredni sprzeciw Rosji na rozszerzenie NATO o kolejne państwa. Dokument określał potrzebę dostosowywania struktur obronnych państw do obowiązujących wymagań i standardów Sojuszu. Określał on, że jest to niezbędne do prowadzenia przyszłych wspólnych operacji w ramach NATO. Kolejną inicjatywą zmierzającą do umiejscowienia Polski w strukturach Sojuszu było organizowanie indywidualnych konsultacji. W ramach tych konsultacji Polska przedstawiła NATO swoje stanowisko odnośnie wkładu jakie wniesie w umocnienie Sojuszu oraz w jakim zakresie spełnia kryteria członkostwa<sup>6</sup>. W konsultacjach prowadzonych od 1996 do 1997 roku brali udział przedstawiciele Ministerstwa Obrony Narodowej i Ministerstwa Spraw Zagranicznych, którzy reprezentowali Polskę oraz członkowie politycznych i wojskowych struktur NATO, którzy reprezentowali stanowisko Sojuszu.

Kluczowa, potwierdzająca chęć przyjęcia Polski do NATO, decyzja zapadła na szycie NATO w Madrycie, który odbył się 8 lipca 1997 roku. W komunikacie ze szczytu zamieszczono zaproszenia dla Węgier, Czech i Polski do rozmów akcesyjnych i wyznaczono zakończenie procesu ratyfikacyjnego na 1999 rok. Polska jeszcze przed wstąpieniem w struktury NATO musiała dostosowywać wiele aspektów dotyczących funkcjonowania państwa, w szczególności tych dotyczących systemu bezpieczeństwa, do wymogów jakie stawiał Sojusz. Również po procesie akcesyjnym Polska była w obliczu wywiązania się z kolejnych zobowiązań. Do głównych zobowiązań wobec Sojuszu po wstąpieniu w jego struktury należało<sup>7</sup>:

- przyjęcie prawnego dorobku NATO m.in. umów międzynarodowych,
- przyjęcie kosztów, które Polska będzie ponosić w ramach członkostwa w NATO,

<sup>5</sup> I. Rysińska, *Polska w organizacjach międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002, s. 70.

<sup>6</sup> Tamże, s.70.

<sup>7</sup> R. Kuźniar (red.) *Rocznik strategiczny*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1998, s. 248.

- przyjęcie zobowiązań w sferze militarnej takich jak uczestnictwo sił zbrojnych Polski w operacjach prowadzonych przez Sojusz czy akceptacja aktualnej koncepcji bezpieczeństwa NATO itp.,
- przyjęcia określonych zasad dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa Sojuszu w dziedzinie informacji niejawnych.

Polska pełnoprawnym członkiem NATO, wraz z Czechami i Węgrami, stała się 12 marca 1999 roku po przekazaniu dokumentów ratyfikacyjnych Traktatu amerykańskiemu sekretarzowi Stanu. Polska, stawiając sobie za cel wstąpienie do Sojuszu Północnoatlantyckiego, oprócz reorientacji polityki zagranicznej na zachód, miała przede wszystkim na względzie wzmocnienie bezpieczeństwa zewnętrznego państwa, którego Sojusz mógł być gwarantem. Polska stając się jednym z członków Sojuszu została objęta Traktatem Waszyngtońskim, który składa się z 14 artykułów. Sam Traktat zapewnia państwu członkowskiemu gwarancje bezpieczeństwa, a najistotniejsze gwarancje zawarte są w artykule piątym traktatu, który ma następującą treść: *„Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub więcej z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uznana za napaść przeciwko nim wszystkim i dlatego zgadzają się, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, to każda z nich, w ramach wykonywania prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego na mocy artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom napadniętym, podejmując niezwłocznie, samodzielnie, jak i w porozumieniu z innymi Stronami, działania jakie uzna za konieczne, łącznie z użyciem siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego*<sup>8</sup>. Takie gwarancje mogą dawać poczucie bezpieczeństwa jednak historia pokazała, że mimo istniejących gwarancji, państwa sojusznicze niejednokrotnie ich nie dotrzymywały. Doświadczenia wskazywały, że sojusze jakie państwo Polskie posiadało np. przed wybuchem drugiej wojny światowej, nie zdołały obronić go przed agresorem, ponieważ nie miało ono wystarczającej siły obronnej, ale również dlatego, że pomoc sojuszników była iluzoryczna<sup>9</sup>. Udział Polski w Sojuszu składającym się z trzydziestu członków, w tym potęgę militarną jaką jest USA, wzmocniło bezpieczeństwo zewnętrzne państwa, jednak brak jednoznacznych zobowiązań dotyczących formy pomocy napadniętemu państwu, musi skłaniać do niepokładania całej nadziei tylko w Sojusz. Członkostwo w NATO nie może powodować w państwie braku działań do zapewnienia swojego samowystarczalnego systemu bezpieczeństwa. NATO jednak oprócz traktatowych, teoretycznych gwarancji bezpieczeństwa, posiada również

<sup>8</sup> Traktat Północnoatlantycki sporządzony w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r. Dz.U. 2000 nr 87 poz. 970.

<sup>9</sup> S. Dębski, B. Górka-Winter, *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych Wydział Wydawnictw MSZ, Warszawa 2003, s. 153.

praktyczne elementy gwarancji bezpieczeństwa, jakimi są międzynarodowe siły zbrojne Sojuszu. Siły zbrojne Sojuszu Północnoatlantyckiego dzielą się na<sup>10</sup>:

- Siły reagowania dzielą się na Siły Natychmiastowego Reagowania oraz Siły Szybkiego Reagowania), które składają się z jednostek mobilnych, w których skład wchodzi wojska lądowe, powietrzne i morskie,
- Główne Siły Obrony, które stanowią główny pion wojskowej struktury Pakty Północnoatlantyckiego,
- Siły Wzmocnienia, które charakteryzują się różnym poziomem gotowości bojowej.

NATO również angażowało się w tworzenie sił zbrojnych szybkiego reagowania, które miały działać w ramach Unii Europejskiej. Na początku dwudziestego pierwszego wieku zakładano utworzenie europejskiego kontyngentu o sile 60 tysięcy do 100 tysięcy żołnierzy wojsk lądowych. Przewidywano również wyposażenie sił zbrojnych w około czterysta samolotów bojowych, a marynarkę wojenną w sto okrętów. Plany te okazały się jednak nierealne, gdyż nie były dostosowane do możliwości państw członkowskich Unii Europejskiej. Dzięki temu zaangażowaniu rola NATO w tworzeniu bezpieczeństwa międzynarodowego, w tym bezpieczeństwa zewnętrznego Polski, znacząco wzrosła.

Dla Polski, która przechodziła transformację ustrojową w 1989 roku, odzyskując swoją suwerenność, poszukiwanie międzynarodowego sojuszu o charakterze obronnym było celem szczególnym. Wstąpienie w struktury NATO dało Polsce gwarancje, które pozwalały na wzmocnienie bezpieczeństwa zewnętrznego państwa. Budowanie bezpieczeństwa na arenie międzynarodowej w oparciu o KBWE/OBWE szybko okazało się nie spełniać oczekiwań państwa polskiego, które po rozwiązaniu Układu Warszawskiego nie funkcjonowało, w żadnym sojuszu wojskowym, dającym jakiegokolwiek gwarancje.

Akcesja Polski do NATO zbudowała jej pozycję na arenie międzynarodowej, dając status liczącego się państwa, będącego partnerem najbardziej liczących się państw na świecie. Polska mająca gwarancję, które dawał Sojusz Północnoatlantycki, mogła funkcjonować i rozwijać się w dogodniejszych warunkach. Współpraca z NATO, a następnie członkostwo w Sojuszu, dały impuls państwu do rozwoju systemu obronnego, w tym modernizacji i restrukturyzacji sił zbrojnych.

## **Unia Europejska wobec zagrożeń**

Pomysły utworzenia związku między państwami europejskimi były obecne już wieki temu. Jednak sytuacja po drugiej wojnie światowej wpłynęła na bardziej realną możliwość utworzenia wspólnoty państw, współpracujących

<sup>10</sup> Z. Nowakowski, I. Protasowicki, *Bezpieczeństwo polityczne i militarne Polski po 1989 roku*, RS Druk - Drukarnia, Rzeszów 2008, s. 34.

ze sobą. Europa Zachodnia do drugiej wojny światowej była postrzegana jako polityczne, a także gospodarcze centrum świata, jednak po zakończeniu działań wojennych gospodarka europejska była w opłakanym stanie, a jej znaczenie polityczne poważnie spadło, między innymi poprzez rozpad systemu kolonialnego. Prym polityczny i gospodarczy na świecie po drugiej wojnie światowej zaczęły wieść Stany Zjednoczone. To wtedy USA stały się nowym centrum politycznym świata, a Związek Radziecki zaczynał zdobywać coraz większe wpływy w Europie, co doprowadziło do bliższej współpracy krajów Europy Zachodniej. Pierwszymi przykładami współpracy było utworzenie unii celnej między państwami Beneluksu, która została zawiązana w 1947 roku. Porozumienie to zmieniło się ponad dziesięć lat później, w 1958 roku, w Unie Ekonomiczną Beneluksu. Kolejnym przykładem zmierzania państw Europy Zachodniej do bliższej współpracy, na kolejnych płaszczyznach, był Pakt Brukselski zawiązany w 1948 roku między Wielką Brytanią, Francją oraz państwami Beneluksu. Pakt ten miał charakter współpracy na podłożu militarno-obronnym. W 1948 roku powstała również organizacja międzynarodowa, która powstała w związku z pomocą finansową dla krajów europejskich, w celu poprawy sytuacji gospodarczej. Organizacja Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, która składała się w 1948 roku z 16 państw europejskich, powstała w celu rozdysponowania kredytów udzielonych przez USA, poprzez tzw. Plan Marshalla. Utworzenie kolejnej organizacji składającej się z wielu państw europejskich, było kolejnym przejawem ściślejszej integracji, która w przyszłości dawała efekty w postaci nowo tworzonych organizacji o charakterze polityczno-ekonomicznym. Kolejny projekt współpracy europejskich państw, przedstawiony pierwszy raz przez Roberta Schummana, stał się pierwszą wspólnotą, która stała się elementem dzisiejszej Unii Europejskiej. Mowa o Europejskiej Wspólnocie Węgla i Stali, która okazała się projektem rozpoczynającym coraz głębszą współpracę opartą na modelu federacyjnym, w którym państwa członkowskie zrzekały się części swoich uprawnień, na rzecz organizacji. Projekt współpracy wszedł w życie w 1952 roku zakładając bliższą współpracę państw członkowskich w obszarze produkcji węgla i stali. Jednym z celów współpracy w ramach tej organizacji było zniesienie współzawodnictwa między Niemcami a Francją, które ściśle ze sobą konkurowała w produkcji węgla i stali.

Po pomyślnym wdrożeniu w życie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, oraz dalszej jej działalności, która została uznana za sukces, zaczęto rozważać kolejne projekty, mające pogłębiać integracje państw europejskich. Tak też na mocy traktatu podpisanego w Rzymie w 1958 roku powstała Europejska Wspólnota Gospodarcza, która okazała się kolejną fundamentalną częścią dzisiejszej Unii Europejskiej. Wraz z traktatem z Rzymu powstał kolejny, który



miał być podstawą do utworzenia następnej już, trzeciej wspólnoty państw europejskich. Mowa o Europejskiej Wspólnocie Energii Atomowej.

Zarówno Europejska Wspólnota Węgla i Stali, Europejska Wspólnota Gospodarcza oraz Europejska Wspólnota Energii Atomowej powstały z założeniem zwiększenia potencjału zarówno gospodarczego jak i obronnego państw członkowskich. Wspólnoty te znacznie pogłębiały integracje pomiędzy państwami oraz dawały możliwość na dalszy rozwój współpracy. Powstałe wspólnoty wymagały ujednoczenia w celu efektywniejszego ich działania. Proces ujednoczenia zaczął się już w Rzymie w 1957 roku, w którym przyjęto konwencję, której treść odnosiła się do wspólnych instytucji powstałych wspólnot europejskich. Dzięki ujednoczeniu powstałych wspólnot europejskich, wprowadzony mógł zostać Jednolity Rynek Wewnętrzny. Kolejnym krokiem w integracji państw europejskich był traktat z Maastricht podpisany w 1992 roku. *Traktat o Unii Europejskiej*, który wszedł w życie 1993 roku, był początkiem Unii Europejskiej, organizacji państw europejskich, o charakterze federacyjnym, która wprowadziła nową jakość w stosunkach międzynarodowych. Poprzez traktat z Maastricht zostały ustanowione trzy filary Unii Europejskiej<sup>11</sup>:

- Filary I – Wspólnota Europejska,
- Filary II – Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa,
- Filary III – Współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych.

Wszystkie państwa, które chciały wstąpić w struktury Unii Europejskiej musiały zaakceptować filary ustanowione w Traktacie z Maastricht. Pod względem bezpieczeństwa państw członkowskich Unii Europejskiej, a przede wszystkim bezpieczeństwa zewnętrznego, najważniejszym elementem jest filar drugi, mówiący o polityce zagranicznej i bezpieczeństwie. Także ten filar, w kontekście budowy bezpieczeństwa międzynarodowego, był najważniejszy dla Polski poszukującej nowych kierunków polityki bezpieczeństwa po transformacji ustrojowej. Filar dotyczący bezpieczeństwa, odgrywa istotną rolę w integracji europejskiej lat dziewięćdziesiątych. Ważnym elementem działalności Unii Europejskiej w obszarze bezpieczeństwa, była wspólna polityka zagraniczna oraz zagadnienia z dziedziny obrony. Integralną częścią polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej stała się *Wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony*, w której Polska brała udział poprzez konkretną działalność w ramach tej inicjatywy, co przyczyniło się do wzmocnienia bezpieczeństwa zewnętrznego państwa. Inicjatywa ta była przykładem tego, że Unia Europejska może być pewnym gwarantem bezpieczeństwa dla państwa członkowskiego, w określonych dziedzinach. Pierwsze pomysły Europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony, zostały przedstawione w Helsinkach, w 1999 roku. Już wtedy zdecy-

<sup>11</sup> Traktat o Unii Europejskiej, Dz.U.2004.90.864/30.

dowano o utworzeniu Europejskich Sił Szybkiego Reagowania. Przewidywano utworzenie ich do 2003 roku, z założeniem, że będą przeznaczone do misji humanitarnych oraz ratowniczych, a także przywracania i utrzymywania pokoju. Wstępnie zakładano stan liczebny Europejskich Sił Szybkiego Reagowania na 50 do 60 tysięcy żołnierzy, których zdolność mobilizacyjna nie przekroczy sześćdziesięciu dni. Wraz z utworzeniem w Helsinkach 1999 roku Europejskich Sił Szybkiego Reagowania, powołano również Komitet Wojskowy. Organ ten miał za zadanie kontrolować działalność państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie wojskowości. Powołany został również Sztab Wojskowy, mający za zadanie opracowywać ekspertyzy dotyczące wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej, a także oceny aktualnej sytuacji międzynarodowej. Do zadań Sztabu Wojskowego należało również planowanie strategiczne działań Europejskich Sił Szybkiego Reagowania.

Polska brała aktywny udział w budowaniu europejskiej polityki bezpieczeństwa w ramach Unii Europejskiej, nie będąc jej członkiem. W projekcie, dotyczącym *Europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony*, państwo polskie uczestniczyło już od 1999 roku, a także w realizowaniu Europejskiego Celu Operacyjnego, który zakładał utworzenie europejskich sił szybkiego reagowania. W 2004 roku Polska przeznaczyła na rzecz wspólnoty siły w postaci ponad 1500 żołnierzy, w tym wojsk lądowych, żandarmerii i lotniczą grupę poszukiwawczo-ratunkową. Wraz z żołnierzami, na rzecz wspólnoty przekazany został również sprzęt wojskowy, okręt poszukiwawczo-ratowniczy czy trałowce.

Polska przystąpiła do Unii Europejskiej w 2004 roku, co wpłynęło na zmiany, dotyczące europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony, na poziomie wojskowym, politycznym czy finansowym<sup>12</sup>. Stając się członkiem Unii mogła brać udział w kreowaniu wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, ale również została zobowiązana do przyjmowania wspólnych deklaracji wspólnoty oraz stanowisk w tej dziedzinie.

Polska jako członek Unii musiała również dokonać zmian w instytucjach państwowych, otwierając komórki, który miały za zadanie koordynowanie działań, tak aby były spójne z wspólną polityką zagraniczną i bezpieczeństwa, realizowaną przez wspólnotę w ramach drugiego filaru Unii Europejskiej. Dla bezpieczeństwa zewnętrznego państw członkowskich Unii Europejskiej, w tym Polski, najważniejszymi elementami są: europejska polityka bezpieczeństwa i obrony, a także wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa. Polska w obu obszarach brała aktywny udział, jeszcze przed wstąpieniem w szeregi wspólnoty. Branie aktywnego udziału w kształtowaniu wspólnej polityki zagranicznej oraz stanowiska w sferze polityki bezpieczeństwa Unii Europejskiej, może

<sup>12</sup> Wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/159/wspolna-polityka-bezpieczenstwa-i-obrony> [dostęp: 20.03.2024]

korzystnie wpływać na bezpieczeństwo międzynarodowe Polski. Istotnym punktem w tej kwestii, są zbieżne interesy Unii Europejskiej oraz Polski, w celu podejmowania decyzji, które będą wpływać na budowanie bezpieczeństwa. Traktat Lizboński, który wszedł w życie w 2009 roku, odrzucił dotychczasowy podział Unii Europejskiej na trzy filary. Traktat ten wprowadził najwięcej zmian w dziedzinie bezpieczeństwa politycznego Unii Europejskiej. Założył on wzmocnienie Parlamentu Europejskiego, czy umożliwienie parlamentom krajowym państw członkowskich, większe zaangażowanie w procesy zmian zachodzących we wspólnocie. Traktat Lizboński wyraża również gwarancje bezpieczeństwa wobec członków Unii Europejskiej, deklarując solidarność i pomoc, w przypadku, gdyby któreś z państw doświadczyło ataku terrorystycznego, czy było ofiarą klęski żywiołowej.

Polska nie była uczestnikiem wspólnot, które były formowane po drugiej wojnie światowej, w ramach integracji europejskiej, głównie państw zachodnich i które w ostatecznym kształcie zostały przekształcone na organizację międzynarodową, którą jest Unia Europejska. Rozpoczynając współpracę z Unią, a następnie stając się jej członkiem, musiała brać pod uwagę negatywne skutki, uczestnictwa w niej, jak choćby zrzekanie się części uprawnień na jej rzecz. Jednak w odniesieniu do tworzenia bezpieczeństwa zewnętrznego Polski po zmianach ustrojowych w 1989 roku, a także jego umacniania, Unia Europejska odegrała pozytywną rolę. Oprócz kształtowania bezpieczeństwa zewnętrznego członków Unii Europejskiej, w tym Polski, na polu wojskowym, największe wpływy wspólnoty widoczne są w aspekcie politycznym czy ekonomicznym.

### **Kluczowe wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa zewnętrznego**

Jednym z najistotniejszych zagrożeń bezpieczeństwa zewnętrznego są zagrożenia militarne, które są ściśle powiązane z siłą militarną państw, które mogą być potencjalnym wrogiem i których wzrost potencjału militarnego wiąże się z poczuciem zagrożenia u innych państw, które mogą być w zasięgu jego oddziaływania. Już od kilkudziesięciu lat, jednym z głównych zagrożeń bezpieczeństwa zewnętrznego państw, w tym Polski, o charakterze militarnym, jest broń jądrowa oraz jej proliferacja<sup>13</sup>.

Od czasów Zimnej Wojny ilość tego charakteru broni, która była w posiadaniu państw znacznie spadła, jednak nadal stanowi zagrożenia nie tyle dla poszczególnych państw, ile dla całego świata. Na początku dwudziestego pierwszego wieku stan broni jądrowej był prawie o 1/3 mniejszy niż jej stan z lat osiemdziesiątych dwudziestego wieku<sup>14</sup>. Było to wynikiem układów

<sup>13</sup> Z. Ciekanski, J. Nowicka, H. Wyrębek, *Bezpieczeństwo Państwa w obliczu współczesnych zagrożeń*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2016, s. 75.

<sup>14</sup> R. Norris, H. Kristensen, *Global Nuclear Stockpiles, 1945-2006*, Bulletin of Atomic Scientists, 2006, Federation of American Scientists, s. 64-66.

rozbrojeniowych pomiędzy USA a Związkiem Radzieckim. Pierwszy z układów Strategic Arms Reduction Treaty został podpisany w 1991 roku i zapoczątkował serie układów rozbrojeniowych. W dwudziestym pierwszym wieku, w ciągu kilkunastu lat arsenał broni jądrowej na świecie nadal się kurczył i w 2016 roku spadł o ponad dwadzieścia procent. Mimo redukcji broni jądrowej, niepokoje na świecie budziły państwa, które nie przestrzegały zakazów z nią związanych. Z niepokojem obserwowano działania Korei Północnej, Pakistanu czy Indii, a także program nuklearny Iranu. Największy arsenał jądrowy posiadają współcześnie, takie państwa jak Rosja, USA, Chiny, Francja, Wielka Brytania czy Indie<sup>15</sup>. Ilość broni jądrowej, która jest w posiadaniu państw, stanowi nadal wielkie zagrożenie dla świata. Fakt ten pozwala stwierdzić, że w takiej sytuacji, żadne państwo, także Polska, nie może pozwolić sobie na pełne poczucie bezpieczeństwa zewnętrznego. Kolejny problem związany z bronią jądrową jest jej proliferacja, która pozwala na wejście w jej posiadanie, kolejnym państwom. Stanowi to poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego i wymusza na państwach czy organizacjach międzynarodowych takich jak NATO i Unia Europejska podejmowania działań w zakresie zwalczania proliferacji broni jądrowej, a także innego rodzaju broni masowej zagłady. Zagrożenie militarne dla bezpieczeństwa zewnętrznego państw stanowi również broń konwencjonalna. Mimo redukcji sił zbrojnych, zauważalny od dziesięcioleci, szczególnie w strefie euroatlantyckiej, nadal widoczny jest technologiczny wyścig zbrojeń, który wzmacnia potencjał militarny poszczególnych państw, co wpływa na poczucie bezpieczeństwa zewnętrznego. Bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa zewnętrznego stanowią lokalne konflikty zbrojne, które mają miejsce również w bliskim sąsiedztwie Polski. Przykładem jest konflikt na wschodniej Ukrainie, wspierany bezpośrednio przez Rosję. Innym przykładem jest wojna rosyjsko-gruzińska z 2008 roku. W konsekwencji takich konfliktów, dochodzi do kolejnych działań stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Przykładem jest zawieszenie przez Rosję wykonywania traktatu o ograniczeniu zbrojeń konwencjonalnych w Europie, co było efektem wzmożonej aktywności sił NATO w obszarze wpływów rosyjskich, w odpowiedzi na konflikt we wschodniej Ukrainie. Działalnością stwarzającą duże zagrożenie dla bezpieczeństwa zewnętrznego, jest nielegalny handel bronią. Działalność ta powoduje, że broń często wpada w ręce grup biorących udział w konfliktach zbrojnych, ale również zorganizowanych grup przestępczych, czy przede wszystkim w ręce terrorystów. Zjawisko terroryzmu jest kolejnym poważnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa zewnętrznego państw współczesnego świata. Terroryzm jest zjawiskiem, które towarzyszy środowisku

<sup>15</sup> <https://www.sipri.org/media/press-release/2016/global-nuclear-weapons-downsizing-modernizing>, [dostęp: 20.03.2024 r.]

międzynarodowemu od dawna, jednak doświadczenia ostatnich lat powodują, że terroryzm jest postrzegany jako jedno z głównych zagrożeń, które bezpośrednio może dotknąć społeczności poszczególnych państw<sup>16</sup>. Najpoważniejsze zagrożenie w dobie dwudziestego pierwszego wieku niesie za sobą terroryzm islamski. Niejednokrotnie uzyskiwał on poparcie poszczególnych państw islamskich. Jego niebezpieczeństwo wynika również z tego, że zamachy są realizowane przez obywateli państw nieislamskich, głównie państw zachodnich. Przełomowym wydarzeniem, które zmieniło podejście do zjawiska terroryzmu, były zamachy terrorystyczne w USA z 2001 roku. To po tych zamachach prezydent USA zadeklarował otwartą wojnę z terroryzmem. W ramach tej wojny USA rozpoczęła interwencję militarną w Afganistanie, która miała na celu unicestwienie baz szkoleniowych Al.-Kaidy. Interwencja ta jednak przyniosła odwrotne skutki i pobudziła działalność grup terrorystycznych, takich jak Interwencja USA w Iraku z 2003, w której brała również udział Polska. W trakcie kolejnych ataków terrorystycznych, takich jak zamach w Madrycie, czy Wielkiej Brytanii, terroryści jawnie deklarowali przynależność do islamskich organizacji. Rozgłos medialny stał się jednym z celów działalności terrorystycznych tychże grup. Wydarzeniem, które nasiliło zjawisko terroryzmu islamskiego była tzw. Arabska Wiosna, która była również wspierana przez państwa Zachodnie. W wyniku polityki, która niejako udzielała poparcia Arabskiej Wiosnie, czego przejawem była interwencja NATO w Syrii i Libii, doszło do powstania tzw. Państwa Islamskiego<sup>17</sup>. Jego działalność wpłynęła na nową falę zamachów, które miały miejsce we Francji, Belgii czy w Niemczech. Zamachy te pokazały, że zagrożenie ze strony grup terrorystycznych, w szczególności obejmują bezpośrednio państwa, strefy euroatlantyckiej, co obniża poczucie bezpieczeństwa międzynarodowego każdego z nich. Należy zaznaczyć, że sprzyjającym zjawiskiem dla terroryzmu jest proces globalizacji, który nadal się rozwija. Proces ten, który umożliwia nieograniczoną wręcz komunikację oraz przemieszczanie się po świecie, sprawił, że terroryzm zdobył charakter globalny. Przy procesie globalizacji, w kontekście bezpieczeństwa zewnętrznego państw, nie można pominąć również innych skutków, które niesie za sobą ten proces. A do najważniejszych skutków należą epidemie, które poprzez nieograniczoną możliwość podróży, mogą bardzo łatwo się rozprzestrzenić i doprowadzić do pandemii. Innym przykładem jest niekontrolowana migracja ludności, która może powodować zachwianie stabilności międzynarodowej. Proces globalizacji, które niesie za sobą tyle konsekwencji, stanowi duże wezwanie

<sup>16</sup> R. Zięba, *Terroryzm jako zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2018, s. 187-196.

<sup>17</sup> R. Kuźniar, *Liberalny interwencjonizm Zachodu po zimnej wojnie – przesłanki i konsekwencje* [w:] *Stosunki Międzynarodowe – International Relations*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2015, s. 41-42.

dla poszczególnych państw i organizacji międzynarodowych. Procesowi globalizacji sprzyja rozwój naukowo-techniczny, poprzez który dostrzeżono nowe zagrożenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Jednym z najważniejszych jest zagrożenie cybernetyczne, zwane również zagrożeniem informatycznym. Głównymi formami zagrożeń informatycznych, jest cyberterrorizm oraz cyberprzestępczość<sup>18</sup>. Wiążą się one z działalnością, polegającą na wykradaniu danych teleinformatycznych, a także ograniczanie poszczególnym podmiotom dostępu do własnych baz teleinformatycznych, czy do sieci globalnych<sup>19</sup>. Do najmniejbezpiecznych form działalności, w tej dziedzinie, zalicza się działanie przeciwko bezpieczeństwu publicznemu, działanie wymierzone w instytucje, zapewniające bezpieczeństwo zarówno wewnątrz państwa jak i na arenie międzynarodowej. Najpoważniejszym w dziedzinie zagrożeń informatycznych, jest cyberterrorizm. Nielegalna działalność cyberterrorystyczna, często jest motywowana politycznie, w celu wymuszenia na poszczególnych państwach, czy innych podmiotach międzynarodowych konkretnych decyzji, pozwalających spełniać poszczególne cele, grupy terrorystycznej<sup>20</sup>. Zagrożenia informatyczne stanowią bezpośrednie niebezpieczeństwo zarówno dla państw, organizacji międzynarodowych, społeczeństw, czy także poszczególnych jednostek. Ich skutkiem może być destabilizacja gospodarki poszczególnego państwa jak i systemu społecznego, co bezpośrednio wpływa na poczucie bezpieczeństwa zewnętrznego<sup>21</sup>. Kolejnym współczesnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa zewnętrznego państwa są zagrożenie ekonomiczne i energetyczne. Kryzysy ekonomiczno-finansowe mają bardzo negatywny wpływ na bezpieczeństwo. Kryzys finansowy z 2008 jest przykładem jakie skutki za sobą niosą zagrożenia ekonomiczne. Mogą one wpłynąć bezpośrednio na osłabienie gospodarki, co skutkować może ograniczonymi finansami państwa i może być jednoznaczne z obcięciem wydatków na potrzeby związane z bezpieczeństwem, takie jak zbrojenia. Omawiając zagrożenia ekonomiczne można wymienić takie zjawiska jak: zadłużenie międzynarodowe, kryzys finansowy, zagrożenia energetyczne itp. Istotnym rodzajem zagrożeń ekonomicznych, jest zagrożenie energetyczne bezpieczeństwa. Energia jest jednym z głównych elementów gospodarki, którego zapewnienie wiąże się bezpośrednio z zapewnieniem suwerenności państwa. W sytuacji, w której ciągle rośnie zapotrzebowanie

<sup>18</sup> S. Żurawski, Z. Ciekankowski, *Wpływ zagrożeń w cyberprzestrzeni na bezpieczeństwo Państwa*, [w] Współczesne wyzwania dla bezpieczeństwa Państwa, red. D. Brząkiewicz, J. Nowicka, Z. Ciekankowski, L. Elak, Wydawnictwo im Profesora Leszka J. Krzyżanowskiego, Warszawa 2023, s. 11.

<sup>19</sup> M. Lakomy, *Cyberprzestrzeń jako nowy wymiar rywalizacji i współpracy państw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2015, s. 14.

<sup>20</sup> J. Zając, *System bezpieczeństwa międzynarodowego*, [w:] K.A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, *Bezpieczeństwo państwa. Wybrane aspekty*, ASPRA-JR, Warszawa 2009, s. 39-40.

<sup>21</sup> Z. Ciekankowski, M. Gruchelski, J. Nowicka, S. Żurawski, Y. Pauliuchuk, *Cyberspace as a Source of New Threats to the Security of the European Union*, "European Research Studies Journal", Volume XXVI, Issue 3, 2023, p. 783.

na surowce energetyczne, takie jak ropa naftowa czy gaz ziemny; zapewnienie ich dostaw i wydobycia, staje się wyzwaniem dla każdego państwa, które chce zapewnić sobie bezpieczeństwo zewnętrzne, w tym dotyczy to również Polski. Problem ten jest zauważalny i podejmowany nie tylko przez pojedyncze państwa, ale także wspólnoty, takie jak Unia Europejska. W ramach Unii Europejskiej państwa członkowskie, dostrzegając problemy w dziedzinie dostaw i wydobycia surowców energetycznych, postanowiły stworzyć *Wspólną Politykę Energetyczną*. Jednak konsekwencje związane ze *Wspólną Polityką Energetyczną*, takie jak zrzeczenie się przez państwa części samodzielności w tworzeniu własnego bezpieczeństwa energetycznego, powoduje, że występują liczne problemy z funkcjonowaniem tego projektu.

Wśród wielu zagrożeń dla bezpieczeństwa zewnętrznego państw, we współczesnym świecie, należy przedstawić również zjawisko masowej migracji. Jednym z najważniejszych wyzwań, przed którym stoi głównie Europa, jest masowa migracja z Afryki i Bliskiego Wschodu. Migracje są zjawiskiem znanym od wieków, często wiążą się z kryzysami demograficznymi czy poszukiwaniem lepszych warunków bytowych. Nie każde migracje jednak stwarzają zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego, przykładem jest migracja ludności ze Wschodu Europy, na Zachód, która nie niosła ze sobą poważnych skutków dla tegoż bezpieczeństwa. Jednak o wiele groźniejsza okazała się migracja ludności z Afryki i Bliskiego Wschodu, która jest związana z odmiennością kulturową oraz religijną, co powoduje trudności w asymilacji tej ludności w Europie. Zagrożenie związane z migracją ludności z tych terenów stanowi również odradzający się fundamentalizm islamski i związane z nim zjawisko terroryzmu islamskiego, które stanowi jedno z najpoważniejszych zagrożeń bezpieczeństwa międzynarodowego. Migracja ludności z Afryki i Bliskiego Wschodu, dotyczy głównie bogate kraje Europy Zachodniej. Rzadko ludność z tamtych rejonów za cel obiera migrację do krajów postsowieckich takich jak Polska. Jednak ciągła migracja tej ludności, w rejonie Europy Zachodniej, oprócz teraźniejszych problemów jak wzrost zagrożeń zamachami terrorystycznymi, może skutkować w przyszłości innymi zagrożeniami dla bezpieczeństwa zewnętrznego zarówno krajów Europy Zachodniej, jak i Środkowo-Wschodniej Europy, w tym Polski. W ostatnich latach wzrosło znaczenie NATO i Unii Europejskiej w zwalczaniu zagrożeń hybrydowych, ze strony państw i aktorów niepaństwowych. Katalog ten obejmuje szerokie spektrum operacji militarnych i niemilitarnych – od wykorzystania sił specjalnych i grup dywersyjnych, po dezinformację i ataki cybernetyczne. NATO i UE zaangażowane są w koordynację współpracy międzynarodowej, w zwalczaniu zagrożeń hybrydowych, a także ochronę własnych struktur przed nimi. Negatywnie wpływa na nią także brak woli

państw członkowskich do zwiększenia wymiany informacji wrażliwych, dotyczących np. ochrony infrastruktury krytycznej czy cyberbezpieczeństwa. Przykład nasilenia wymierzonych w Zachód kampanii dezinformacyjnych w związku z pandemią COVID-19 dowodzi, że NATO i UE powinny poświęcać problematyce zagrożeń hybrydowych jeszcze większą uwagę<sup>22</sup>.

## Podsumowanie

Współczesne wyzwania i zagrożenia związane z bezpieczeństwem zewnętrznym Polski stanowią kompleksowy obszar, który wymaga zdecydowanej reakcji i skutecznej polityki bezpieczeństwa. Napięcia na wschodnich granicach, wzrost aktywności Rosji, zagrożenia cybernetyczne, niestabilność na Bliskim Wschodzie oraz zagrożenia asymetryczne wyznaczają kontekst, w którym Polska musi operować. Głównym wnioskiem jest to, że Polska musi kontynuować rozwój swoich zdolności obronnych, współpracę z sojusznikami oraz inwestycje w nowoczesne technologie, aby skutecznie reagować na zmieniające się zagrożenia. Elastyczność, determinacja oraz umiejętność adaptacji do dynamicznych sytuacji geopolitycznych stanowią klucz do zapewnienia bezpieczeństwa narodowego i ochrony interesów Polski w coraz bardziej niepewnym świecie. Ponadto, kluczowym elementem skutecznej polityki bezpieczeństwa Polski powinna być także dyplomacja, oparta na współpracy międzynarodowej. Poprzez aktywne uczestnictwo w strukturach międzynarodowych, takich jak NATO i Unia Europejska, Polska może budować silne relacje z sojusznikami oraz współpracować nad wspólnymi strategiami obronnymi i bezpieczeństwa. Współpraca z państwami o podobnych interesach, zarówno na poziomie regionalnym, jak i globalnym, może dodatkowo umocnić pozycję Polski oraz przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa i stabilności w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Wreszcie, istotne jest, aby Polska kontynuowała inwestycje w rozwój społeczeństwa obywatelskiego, edukację oraz propagowanie wartości demokratycznych i praw człowieka. Silne i zjednoczone społeczeństwo stanowi fundament stabilności i odporności na różnorodne zagrożenia zewnętrzne i wewnętrzne.

W ten sposób, poprzez połączenie efektywnej obrony militarno-technologicznej, aktywnej dyplomacji oraz budowanie społeczeństwa opartego na wartościach, Polska może skutecznie stawić czoła współczesnym wyzwaniom i zagrożeniom zewnętrznym, zapewniając bezpieczeństwo oraz dobrobyt swoim obywatelom.

<sup>22</sup> NATO i Unia Europejska wobec zagrożeń hybrydowych, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2020-04-24/nato-i-unia-europejska-wobec-zagrozen-hybrydowych> [dostęp: 20.03.2024]



## Bibliografia

1. Dębski S., Górka-Winter B., *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych Wydział Wydawnictw MSZ, Warszawa 2003.
2. Ciekawski Z., Nowicka J., Wyrębek H., *Bezpieczeństwo Państwa w obliczu współczesnych zagrożeń*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2016.
3. Ciekawski Z., Gruchelski M., Nowicka J., Żurawski S., Pauliuchuk Y., *Cyberspace as a Source of New Threats to the Security of the European Union*, "European Research Studies Journal", Volume XXVI, Issue 3, 2023.
4. Kuźniar R. (red.), *Polska polityka bezpieczeństwa 1989–2000*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2001.
5. Kuźniar R. (red.) *Rocznik strategiczny*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1998.
6. Kuźniar R., *Liberalny interwencjonizm Zachodu po zimnej wojnie – przesłanki i konsekwencje* [w:] *Stosunki Międzynarodowe – International Relations*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2015.
7. Lakomy M., *Cyberprzestrzeń jako nowy wymiar rywalizacji i współpracy państw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2015.
8. Łoś-Nowak T., *Organizacje w stosunkach międzynarodowych. Istota – mechanizmy działania – zasięg*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2004.
9. Malinowski K. (red.), *Kultura bezpieczeństwa narodowego w Polsce i Niemczech*, Instytut Zachodni, Poznań 2003.
10. Marszałek M., *Ewolucja Sojuszu Północnoatlantyckiego i jej wpływ na bezpieczeństwo międzynarodowe* [w:] *Współczesne wyzwania dla podmiotów euroatlantyckiego środowiska bezpieczeństwa*, red. M. Marszałek, W. Kitler, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2015, [https://www.researchgate.net/publication/332866514\\_Ewolucja\\_Sojuszu\\_Polnocnoatlantyckiego\\_i\\_jej\\_wplyw\\_na\\_bezpieczenstwo\\_miedzynarodowe](https://www.researchgate.net/publication/332866514_Ewolucja_Sojuszu_Polnocnoatlantyckiego_i_jej_wplyw_na_bezpieczenstwo_miedzynarodowe)
11. Norris R., Kristensen H., *Global Nuclear Stockpiles, 1945–2006*, "Bulletin of Atomic Scientists", 2006, Federation of American Scientists.
12. Nowakowski Z., Protasowicki I., *Bezpieczeństwo polityczne i militarne Polski po 1989 roku*, RS Druk – Drukarnia, Rzeszów 2008.
13. Rysińska I., *Polska w organizacjach międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002.
14. Traktat Północnoatlantycki sporządzony w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r. Dz.U. 2000 nr 87 poz. 970.
15. Traktat o Unii Europejskiej, Dz.U.2004.90.864/30.
16. Zając J., *System bezpieczeństwa międzynarodowego*, [w:] K.A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, *Bezpieczeństwo państwa. Wybrane aspekty*, ASPRA-JR, Warszawa 2009.
17. Zięba R., *Terroryzm jako zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2018.
18. Żurawski S., Ciekawski Z., *Wpływ zagrożeń w cyberprzestrzeni na bezpieczeństwo Państwa*, [w] *Współczesne wyzwania dla bezpieczeństwa Państwa*, red. D. Brązkiewicz, J. Nowicka, Z. Ciekawski, L. Elak, Wydawnictwo im Profesora Leszka J. Krzyżanowskiego, Warszawa 2023.

**Netografia**

1. Wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/159/wspolna-polityka-bezpieczenstwa-i-obrony>
2. World nuclear forces, the Warsaw Summit, SIPRI's annual review, and more, <https://www.sipri.org/media/press-release/2016/global-nuclear-weapons-downsizing-modernizing>